

BÍRÓ GERGELY

Egy forint

„...túléltem a kivégzésemet, és börtönben vagyok negyvenhat éve; most, ha megérem november 6-ikát, már negyvenhat éve vagyok vak.” (L. B., 2002)

Kicsi a Koltóiban hamar műtőasztalra került, ülő helyzetben tartották. Vérátömlesztést kapott. Amikor elvesztette az eszméletét, kiszakadt karjából a tű. Mire újra beleszúrták, valamelyest magához tért, és ijesztő vonásokba torzult az arca. Alig érzett valamit, és távolról hallott mindent, mint egy álom homokredős, ringató fenekéről, ahonnan már nincs lejjebb. Látva, hogy a fiút három fej- és egy tüdőlövessel kivégezték, a karikás szemű orvost elfutotta a méreg.

– Ki tanította ezeket löni, a szentségit?!

Közben egy ijedt orvostanhallgató próbálta Kicsi tüdejéből lecsapolni a vért.

– Nem látja, hogy az ott a lépe, az istenit, ez a gyerek még él! Adja azt ide – szitkozódott az orvos, és magához ragadta a szívókészüléket. Vett egy nagy levegőt. – Így, most már rendben leszünk... Jó helyen vagy, fiam, nyugodjunk meg. Nagy szerencséd van, sokkal nagyobb a homloküreged az átlagnál, más egy ilyen lövésbe azonnal belehalt volna. Legalább adtál a ruszoknak rendesen?

Kicsi nem tudott beszélni; az orvos a kezéért nyúlt, ujjbegyét a kisujjára tette. És a fiú megszorította.

Az orvos előbb némán, majd meglepően magas hangon nevetett.

– Jól van, fiú, jól van... – és Kicsi vállához érintette homlokát.

Miután bekötözték, a harmadik emeletre vitték. Az egyik ágyról éppen akkor tettek kocsira egy halottat, kitolattak vele a teremből. A lepedő, a párna még őrizte a kiszexedett férfi lenyomatát, testének melegét. A fiút az ő helyére fektették, ágyneműt nem cseréltek, nem volt idő ilyesmire. Kicsi csak annyit érzékelt, hogy jó meleg az ágy, a párna nyirkossága nem zavarta. Mellette, az emeletes vaságyon egy bekötözött fejű férfi jajongott, fejlövést kapott, de injekció még nem jutott neki.

Kicsi arra ébredt, hogy valaki fogja a kezét, és szölongatja. Amint magához tért, erősebben hasogatott a feje, mint előtte. Nem tudta, hány órát alhatott, s hogy éjjel van-e vagy nappal.

– Fiam, fiam... az udvari kápolnából vagyok. Szeretnéd felvenni a szentkenetet? Ha igen, most feladhatom neked.

Kicsi hirtelen nem tudta, miről van szó, pedig volt elsőáldozó is. A pap szeretettel szólt hozzá, ő pedig válaszképpen megmozdította az ujját.

Az atya megkente őt jó szagú olajjal.

– Elmondok most egy imát, amit biztosan meghallgat az Úr, és talpra állíthat téged. A szentkenet megadja lelkednek a megszentelő kegyelmet és a bűneid bocsánatát. Imádkozz te is magadban. „Uram, Jézus, aki oly sokat szenvedtél értünk a keresztfán...”

Kicsi először tudott gondolni bármire is. Vajon a pap mindenkinek ugyanazt mondja? Bárhogya is van, minden porcikájával érte imádkozik. Most nyilván végigjárja a súlyos betegeket, de hogyan csinálja, hogyan tud mindenkiért külön imádkozni, amikor nem is kérdez semmit? Aztán eszébe jutott: imádkoznia kellene neki is, pedig legszívesebben csak a papot hallgatná.

– „Uram, Jézus, aki a keresztfán mennyei Atyádnak ajánlottad magadat...”

„Csak a szememet, azt hagyd meg legalább, Istenem...” Próbálta felnyitni, nem sikerült. Azt hitte, a kötés miatt, pedig szeretett volna már körbenézni. Megnyugtatta volna akár a kezének látványa is, mert alig tudott mozdulni.

– „...részesíts engem a te megbocsátó irgalmadban. Ámen.” Erősödj, fiam, az Isten veled van. – A pap elengedte a kezét, és átült egy másik ágyhoz. Talán a fejét szorító kötés miatt, de Kicsi nem hallott többé semmi kivehetőt, pedig próbált hallgatózni. Végül ő is kimondta magában: „Ámen.”

Nyomasztotta, hogy nem lát semmit; olyan szűkösséget érzett, mintha barlangjáratba szorult volna, és ettől kiverte a hideg veríték. Aztán a fejéhez nyúlt: fáj az érintése is. Próbálta finomabban, de zavarták a kötések és a beléjük alvadt vér, ami érdessé tette a gézt. Idegennek érezte az orrát, a homlokát, a bal arca feldagadt. Az ornyerge eltűnt, a homloka be volt horpadva. Nem tudott egyhamar visszaaludni, pedig nagyon gyenge volt; nyelvével addig is a fogai helyét tapogatta, számolva, hogy mennyi hiányzik.

Néhány nap múlva átszállították az Illés utcai Szemklinikára, hogy a szemmaradványait rendbe tegyék. Ott nagyobb biztonságban tudták, a kórháziaik nem a kötélnek mentették az életet. Lassan és erőtlennül, de tudott már beszélni, s ha nem is volt képes úgy formálni a szavakat, mint előtte – azt érezte,

Révi Norbert: *Mithras* (gipsz, 76 cm)

mintha nem is ő beszélne –, mégis megkönnyebült. Az egyik nővért kérdezte: megvannak-e a ruhái. A nővér szerint a pizsamán kívül, amelyben most is van, semmi nem érkezett vele, majd hozzátette: örüljön neki.

– Legalább a fél szemem megmarad, ugye? – Meg is bánta rögtön a kérdést: mintha koldult volna.

– Most pihenjen inkább, és gyógyuljon szépen.

Nem lepte meg a kitérő válasz, mégis elkomorult, és nem volt kedve többet beszélni. A szobatársai gyakran faggatták, ő pedig mesélt is nekik a nagy napokról. Olykor lelkesen, máskor tömondatokban és fásultan, jelezve, hogy most inkább hagyják békén. Sűrűn támadt az az érzése, hogy konganak a szavai, a történetei, mintha nem volna tartalmuk, vagyis mintha időközben elvesztették volna. Egy győztes forradalomba szívesebben rokkant volna bele. Minden olyan gyorsan történt, felfogni sem lehetett, csak áramlani a kötött pályás harcban, mintha egy hatalmas körhinta kosarában ült volna a magasban. Mintha minden, amit tett, nem ő tette volna, hanem egy láthatatlan kéz kisujja lett volna csupán, és milyen csoda volt...

Aztán arra figyeltek fel a szobatársak, hogy egyre érthetlenebbül beszél. Megkásásodott szájában a szó, csak motyogott magában, hallani is alig lehetett. Hirtelen szökött fel a láza 41,2 fokra, és elvesztette az eszméletét. Hiába kapott injekciót, hiába priznicelték, nem hagyott alább a tüdőlövés nyomán támadt sebláz. És ez így ment három napon keresztül.

Nem érzett semmit közben, egy bogozhatatlan erő küzdött benne és helyette az életéért. A professzor, aki nem sokat jósolt már neki, alig hitt a szemének, amikor a hőmérő egyszer csak 39,8 fokot mutatott. Visszanyerte lassan az eszméletét. Nem lehetett tudni, hogy a rendes ételtől, vagy a professzor szavaitól kapott-e hirtelen erőre:

– Ne köszönje, fiam, nem az én tudásomon múlt. Bármit tettünk, fabatkát sem ért. Sosem voltam valóságos, de most azt mondom: magát a Jóisten mentette meg, magától még akar valamit.

– Azt mondta nekem a professzor – újságolta izgatottan a szobatársainak, mintha nem hallották volna –, egy professzor azt mondta nekem... – Kitérítve érezte magát, és gyakran azon töprengett, hogy vajon mit várhat még tőle az Isten.

Egy nap többen léptek a kórterembe, egyikük félszegen szabadkozott a zavarásért, és ő a hangok alapján megismerte őket: a csepeli munkatársak jöttek meglátogatni. A professzor telefonált a Varrógépgyárba a táppénze miatt. A kollégák aztán rendszeresen látogatták a kijárási tilalom ellenére is. Hoztak disznórost, kompótokat, süteményt, úgyhogy az egész kórterem az ő kosztjával lakott igazán jól. Ünnepezték, akár egy hőst, és itták minden szavát a Corvinban történekről. Jót tett neki a beszéd és a társaság: az átéltek dobozolatlanul hevertek szanaszét az emlékeztében. Nem is értette, hogyan sűrűsödhetett két hétbe ennyi történelem; de azt sem: hogyan fér el benne.

Számolgatta, hány élete is van, és arra jutott, hogy három. Egy forradalom előtti, egy forradalom alatti, meg ez a mostani, ez a sarjélet. És innen, a jelenből nehéz volt már visszaképzelnie magát a Corvin előtti időkbe. Furcsán is hatott rá, hogy a kollégák polgári néven, Bélának szólítják. Hiszen ő Kicsi, a Corvin fegyverese és egyik parancsnoka. Vagyis volt. De akkor kicsoda ő most?

Egyre mélyebb kétségekbe esett a látogatások után: vajon meddig lesz hős? Örökké nem tarthat ez az ünnep sem, percek alatt benövi és szétmállasztja az indázó karhatalom. És azután? Vakon nem köszörülhet többé, a munkásotthonba sem térhet vissza.

Mihez kezd majd pénz, hajlék, igazi család, sőt, a szeme világa nélkül?

Néhány munkatársa bejelentette: utoljára vannak látogatóban, nyugatra mennek, nem itt akarják leélni az életüket, ahol minden elveszett. A végső szovjet támadás után ő is fontolgatta, hogy elhagyja az országot, mert ha marad, előbb-utóbb felkötik – mégis kitarzott az utolsó percig. Vakon azonban nem mehet már sehová, tegnap is elesett a saját papucsában. Nem lesz így nehéz a nyomára bukkanni. De azt nem tudta, hogy a kórházi zárójelentésében szó sem esett lőtt sérülésről, és hogy a csepeliek közül senki sem jelentette fel. Pedig ismerték ott olyanok is, akiket a forradalom nem szült újjá – csak őket a kollégák megmentették.

A professzortól kapott lila melegítőben hagyta el a szemklinikát, ez volt minden ingósága. A Vakok Intézetébe került két nappal karácsony előtt, és egy tizenéves mozgássérült, Laci szobatársa lett.

Feketén telt a szenteste, ki sem mozdult a szobájából, miközben a többiek a nőintézetben gyűltek össze: a fenyőfa seprűnyélből készült, amibe lyukakat fűrtak, beléjük pedig fenyőágakat szűrtak. Az intézet Győrből kapott csomagolatlan szaloncukrot, mellé csomagolópapírt, mert a gyár a csomagolást nem tudta már elvégezni.

– Piroska hiányolt – mondta Laci, amint betoppant a szobába. – Tudod, az a kislány...

– Kattintsd fel a villanyt! – szakította félbe ingerülten.

– Már felkattintottam.

Felült az ágyában.

– Még csak nem is érzem a fényt... – mondta már csendesesen, mintegy magának. Laci majdnem válaszolt, aztán mégsem. Rendezkedett az éjjeliszekrényen, gyufát gyújtott, majd elfújta.

– Érezni akarod a fényt? – azzal kezét a pislákoló gyertya fölé húzta. Laci először látta őt hosszan elmosolyodni, de abban a mosolyban volt valami tartózkodás és kényszerű megadás is.

Piroska tizenhét éves volt, gimnazista, a szülei vezették a gondnokságot az intézetben. A lány esténként a konyhán segített a kiszolgálásban. Azonnal feltűnt neki a fiú. Kíváncsivá tette a zárkózottsága, s hogy többnyire semmi kifejezést nem tükröz az arca. Minden elesettsége ellenére felkavaró titkokat érzett benne. Egy szombati tanítás után, hóna alatt egy Jókai-kötettel bekopogott hozzá. Megkérdezte: mit szólna, ha felolvasna neki. Ő éppen azon töprengött, hogyan

kösse fel magát egy városligeti fára, és odáig jutott, hogy még az sem menne egyedül. Leültette a lányt, és türelmet kért, amíg a fürdőben megfésülködik.

Odakint, a mosdóba kapaszkodva nagy levegőket vett, majd kiegyenesedve megfésülködött.

– Ilyet nem baszott Európa – mondta a vak tükörnek, aztán tapogatózva visszaindult. Meglepetésére egyre könnyebbnek érezte a lépteit, valami szokatlan érzés fészkelődött benne, és nem tudott másra gondolni, csak Piroska frissen vasalt szoknyájának surrogására a szobában, amint Laci ágyához lépett, és leült a szélére.

Egy csonkakezü énekes tanította pontírásra, és kapott egy fehér fabotot meg egy pontírógépet is. Néhány nap alatt megtanulta az írásjeleket, hosszú órákon keresztül gyakorolt. Közlekedni is tanult: az intézetben hamar elkezdett mozogni Laci nélkül, egészen jól kiismerte már magát. Aztán megbeszélték, hogy kimennek az utcára. A járdán le volt már taposva a hó. Laci járógépből, két bottal kelt útra, ő pedig vállára tette a kezét, a másikban járt a fehér botja. Induláskor Laci megkérte, hogy ha nem érezné már keze alatt a vállát, azonnal álljon meg. Alig tettek néhány métert, Laci egyszerre eltűnt a keze alól. A botjai kopogva értek földet, ő meg csak markolászta a levegőt.

– Állj meg, Béla, az istenért, ne taposs, elestem! – kiabálta, miközben nagyokat szuszogott, és egyszer csak kitört belőle a röhögés, ami órá is átragadt. Laci jobbra-balra hentergett a havas járdán, nagy páracsokokat röhögtek ki magukból, és alig bírták abbahagyni. Mintha egy sötétítőfüggönyt húztak volna szét előtte hirtelen. Így is, igen, így is lehet élni. Vagyis már csak így lehet.

Tisztulóban volt a tél, amikor váratlan látogatója érkezett: Marika, az unokatestvére, akivel előtte sohasem találkozott. Marika a Szovjetunióban élt magas beosztású szovjet férjével, vegyészkutatók voltak. A fiú édesanyja mezítláb gyalogolt át testvérehez Nyírbátorból Nyírcsászáriba, és elzokogta, hogy baj van, segítsen a lánynak. Marika a Belügyminisztériumhoz fordult, ahol azt mondták neki: jöjjön, az unokatestvérenek nem lesz semmi baja, de ha kiderül, hogy agyonlőtt egyetlen szovjet katonát is, hiába végezték ki és vakult meg, felakasztják – és őt is a férjével együtt. Marika idegesen beszélt, fogta a kezét, amit néha megszorított, mintha jelezni akarna valami fontosat, amit nem mondhat ki. A lényegét megértette: nem mindegy, mit felel. Nem is válaszolt rögtön.

– Nem. Nem lőttem agyon egyet sem. Ők végeztek ki engemet – és azzal megemelte a szemüvegét. – Semmi bajotok nem lesz énmiattam.

Hogyne lőtt volna a szovjetekre, molotov-koktélt, kukoricagránátot is dobott rájuk, még egy tankjukat is kilötte ágyúval, azt viszont nem tudta, hogy ejtett-e halálos sebet egyszer is. Elmesélte, hogy elé vezettek egyszer egy ruszki kiskatonát, bajszos, ősz ember volt, és úgy kapaszkodott a puskájába, mintha az élete múlt volna rajta. Múltot is: anélkül kivégezték volna az övét. Nem vette el ezért a fegyverét, csak a golyókat szedte ki, és bekísérte a Práter utcai iskola alagsorába a többi fogoly mellé, ahol meleg ételt kapott. Senkit sem bántottak, akit elfogtak.

Marika elment, ő pedig ott maradt a társalgó széken ülve, és hallgatta az intézetben zajló élet hangjait. Hihetetlennek tetszett számára ez a béke. Nem értette, miért nincsenek még itt érte. Azért küldték az unokanővérét, mert úgy számoltak, hogy vele rögtön őszinte lesz? Talán be is kötötték Marikát?... És most el fogják hinni, amit mondott, majd mindenki boldogan élhet tovább? S ha azt felelte volna, hogy lőtt agyon ruszkit? Hogyan akasztaná fel egy magas beosztású ivánt ők, a lekötelezettek?

Órákat töltött magában, az ágyán fekve, nem szívesen mozdult ki. Sokszor a vasárnapi ebédekhez sem volt kedve, amelyekre a csepeliek felváltva vittek magukhoz, de nem hagyták békén. Mesélnie kellett, mindig csak mesélni a szabadság napjairól. Gyakran elbizonytalanodott: kicsoda ő, egy két lábon járó, világtalan forradalom, akinek folyton tudatnia kell magáról? Mégis, alig tudott másról beszélni: kisajátították maguknak az élményei, vulkánt az apadhatatlan láva.

Egyszer meglátogatta egy férfi a Vörös kereszt Keresőszolgálatától. Kis István a hogylétéről érdeklődött, sugárzott belőle a figyelem. Elbeszélte neki, hogyan keveredett tűzharcba a ruszikkal, akik előbb összeverték, majd az egyikük, egy patkányképű tiszt végül... az utolsó ember, akit látott... István leültette, vizet hozott neki. Felajánlotta: ha elmegy vele, lefényképezteti, a képeket elviszi a Vörös keresztnek, hogy kaphasson segélycsomagot. Hálásan beleegyezett: a táppénze, amit havonta egy csepeli kolléga hozott, jóformán a lakhatását és az étkezését fedezte.

Piroska olyan volt neki, mint a függőhíd a mélység fekete hasadékai felett. A lányban pedig daccá keményedett a ragaszkodás: a szülei nem örültek neki. Nem tartották jó partinak kilőtt szemmel, egzisztencia

nélkül. El akarták jegyezni egymást, és titokban találkozgattak, amire az intézeti konyha mosogatóhelyisége volt a legalkalmasabb, de aztán itt is a nyomukra akadtak. Eltiltották őket egymástól. Piroska erre megszökött a szüleitől; még ő sem tudott róla napokig.

Mikor István megérkezett a két húszkilós segélycsomaggal, éppen indulóban volt. Piroska sírva telefonált, hogy bent ül az ötödik kerületi kapitányságon, és szüzességi vizsgálatot végeztek rajta, hiába mondta, hogy még érintetlen. Nem tudott a férfitra figyelni, aki bontogatni kezdte a dobozokat, és sorolta, mi minden van bennük: gyapjútakaró, több kiló húskonzerv, kávé, cigaretta... Nem bírta tovább, kifakadt belőle a keserűség, és István bénultan állt előtte. Aztán elhallgatott, szégyellte magát. A férfi egy szó nélkül gondosan visszatett mindent, majd váratlanul felé fordult:

– Jöjjön, odamegyünk.

István menet közben leszállította a Baross téri Fehér Ökör vendéglő előtt.

– Előbb veszünk gyűrűt – azzal karon fogta, és határozottan megindult vele az ékszerüzlet felé.

– Micsodát?! Azt nem lehet. De miből?

A férfi megállt, és úgy szólalt meg, mint aki utoljára teszi:

– Majd megadja.

A kapitányságon már ott találták Piroska anyját. István nem volt türelmes kedvében. A rendőr százados nőhöz lépett, és úgy elkezdett vele ordítani, amiért Piroskát egy zárkába tették az utcalányokkal, hogy a százados majdnem elsírta magát. Nem ilyenek ismertek a férfit: akkor tekintélyt parancsoló volt és kíméletlen, zengett tőle a helyiség. Amikor abbahagyta, szinte bántotta fülét a hirtelen beálló csend. A lányt percekkel belül elengedték, ő pedig megkérte a kezét. Ott húztak gyűrűt egymás ujjára a rendőrszobán.

Miután végeztek, István gyorsan elköszönt, és menni készült.

– Kicsoda maga? – lépett volna utána.

A férfi bosszúsan fordult vissza.

– Barát. A viszontlátásra – mondta végül, és távozott.

Tavasszal a vasárnapi ebédeken már meg-megállt a levegő, ahogy a történeteibe fogott. „Ne beszélj többet erről, csak bajunk lesz belőle.” Hirtelen lett rosszul, szédült, és hányingere lett. A klinikán nem engedte, hogy a szemének maradványait kivegyék,

hátha láthat még. Így gyakran megfordult vele a világ, ahogyan jósolták. Ráadásul másodjára emlegették vele kapcsolatban a bajt. Először a Vajdahunyad utcaiak, akik nem engedték maguk közé, amikor a Corvint már nem tudták tovább tartani. Azon a napon, amikor a kivégzői háromszor is fejbe lötték. Azt mondták, a homlokára van írva, hogy csak a bajt hozza rájuk. De hát mi van az ő homlokán, és hol az ő helye? Attól a naptól fogva úgy csapódik ide-oda, mintha útilapu volna a talpán.

István, aki továbbra is látogatta, annál kíváncsibb lett. Éppen azok a napok érdekelték, amelyeket a torkára forrasztottak. Piroskát már csak ritkán láthatta. Az eljegyzés óta még inkább tiltották tőle a lányt; hiába éltek egy fedél alatt, messzebb szakadtak egymástól, mint valaha. És ő mesélt, feltartóztathatatlanul. A nyírségi családjáról, amely tulajdonképpen nem létezett: menhelyes gyerek volt, akit hol ezek, hol azok vettek magukhoz. A pesti tanulóintézeti évekről, a csepeli Varrógépgyárról, ahol univerzális közsörűsként dolgozott. A festészetről – mert festő szeretett volna lenni: amíg látott, lázban tartotta, ahogyan a vonalak rengetege hús-vér életté lesz a papírján. A katonai behívóról, amely ott várta a munkásotthonban a Rádió ostromának reggelén – besorozott tüzér volt –, csak ő nem kapta kézhez, mert hazafelé a Corvinnál éppen puskákat osztottak egy lampartos teherautóról, és odavitte a lába. Érti? Nem lehetett másképpen. Odavitte a lába.

Később hívatta az intézet igazgatója. Akkor derült ki, hogy a csepeli művezető, aki mindig behozta a táppénzét, több hónapja nem jön. Nem maradhat tovább az intézetben, úgyis lejárt a táppénze. Hiába kérte, hadd járjon utána a dolognak, megpróbál pénzt szerezni, az igazgató zavartan azt felelte:

– Kérem, értse meg, én több száz emberért felelek. Nagy felelősség az, nem kismiska.

Sok mindennel számolt, de azzal a legkevésbé, hogy először a félelem tör majd felette pálcát, nem a bírák. Kapott néhány napot, hogy kitalálja, merre tovább.

Szinte mindennap megfordult a Vakok Országos Szövetségének munkaügyi osztályán. Nem tudtak neki

Baráth Fábri: Cső-kompozíció (2006, bronz, 12 × 20 × 12 cm)

munkát adni a Seprű- és Kefeyártó Vállalatnál, mégis folyton visszajárt. Tennie kell valamit, ezt érezte, még ha semmi értelme, akkor is. Kérnie volt a legnehezebb; nehezebb, mint előtte bármikor. Egyszer, amikor az ajtó előtt ücsörgött a padon, mellé ült egy gyengén látó nő. Beszélgetni kezdtek. Terike felajánlotta, hogy húzza meg magát nála, amíg nem talál valamit. Ő többször visszakérdezett, hogy komolyan gondolta-e, nem is ismeri. Terike nevetve azt felelte: egyre komolyabban; aki olyan ügyetlen, hogy inkább a kétséget ébresztgeti benne, ahelyett hogy gyözködné, azt szívesen látja.

Feltűnt neki, hogy István, miközben barátságos maradt, egyre kevésbé hagyja parttalanul beszélni, annál többet kérdez. A társai érdekelték. Megnevezni sem tudta őket. Szándékosan nem mutatkoztak be, csak beceneven szólították egymást. Colost említette, a helyettesét, akit fejbe lött egy mesterlövész, és azonnal meghalt; majd Bibsit és Szöszit – másokat alig ismert, mert kis csoportokban járöröztek. Mindketten eltűntek még a Corvin feladása előtt, Szöszit nyugatra ment a bűdös ruszlik elől.

– Ne rontson a helyzetén, amikor már ilyen szépen haladtunk – keményedett meg újra István hangja. Zavarta, hogy minősíteti a „szovjetek”-et. A fekete szemüvege mögé rejtette a felismerését, ami nem rendítette meg különösebben. Laci már szól, hogy a barátja sosem az intézet előtt parkol, hanem egy mellékutcában – a fekete kocsijával. Mégsem érezte veszélyben magát; nemcsak a kihallgatások groteszkül baráti légköre miatt. Túlélte a kivégzését, kilátása nem sok

maradt. Mit vehetnének el tőle, az életét? Még meg is köszönné.

Terike Angyalföldön lakott, egyszobás lakásban. Neki a keskeny kis konyhában, a dikón jutott hely. Fizetni nem tudott érte, sem az esti egy tál ételért, ami sosem esett jól neki. A rosszérzését csak tetézte, hogy Terike barátja ki nem állhatta őt. Józsi rendszerint borgőzősen, dohányszagot árasztva érkezett. Hiába csukta magukra az ajtót, minden kihalatszott.

– Mikor megy már el a vak cincér?!... Ne hajtogassad folyton nekem, hogy nincsen semmije, te is, én is dolgozok... Mit tudtak ezek, semmit se tudtak, hadonásztak csak az utcán, meg loptak, lincseltek, aztán maradt minden ugyanaz. És ne csitítsál, nem érdekel...

Attól fogva csak aludni járt oda; reggeltől estig úton volt. Hol a munkaügyön várt a sorára, hol pedig albérletet keresett – egy fillér nélkül. Itt-ott kapott egy pohár vizet, tányér levest.

Egyszer a Keleti környékén ráesteledett. Észre sem vette, hogy úgy eljárt az idő, hazamenni nem akart már. Egyik udvarból a másikba tért, egy lélek nem volt sehol. Arra gondolt, hogy éppen most gyalogol ki a világtalanságból, maga mögött hagy mindent, hiszen olyan mindegy már, és ez fanyar otthonosságérzéssel töltötte el. Egy pincéből zajt hallott, csörömpölést, gyereksírást, és paprikás krumpli illatát érezte: többen lehettek ott, de nem akart bekéredzkedni. Csak szépen magában, mint a macskák... Nem messze, egy pincelejárát ajtaján matatva, kezében maradt a lakat. Benyitott, és talált lent egy helyiséget, amelyben állt a szén, deszkákat tapintott és papírdobozokat. Harapott már az őszi hideg, mégis úgy döntött, nem keres tovább. Ekkor valaki megszólította. Az asszony azt mondta, látta már az ablakból, hogy vak, nem maradhat ott éjjel, mert megfagy kabát nélkül. Felajánlotta, hogy átkíséri a másik pincébe, ahol többen is élnek, hajléktalanok, ők majd befogadják.

Néhány négyzetméteres szénhelyiségekben élt ott több család. Egy öregasszony átadta neki a helyét a csupasz acélsodronyon, az ura már a belső felén hortyogott. Kapott valami pokrócfélét, az asszony pedig a fálnak dőlve pihent le, miután bebugyolálta magát. Egy karcos hangú ember, aki a vezetőjük lehetett, átszólt a szomszéd helyiségből:

– Tudom ám, hogy van nálad valaki! Most megmaradhat itt éccaka, de holnap tűnjön el.

– Jól van, el fog menni holnap – felelte az öregasszony.

István bevihette, felakaszthatta volna, mégsem tette. Úgy bánt vele, mint a hímes tojással, és ez nem fért a fejébe. Talán valaki vigyáz rá, óvja az életét – csak azt nem tudta: kicsoda.

A férfi a parancsnokról kérdezte. Bajusz még a szovjetek beözönlése előtt meglépett. Nem az, hanem az előző, Iván Kovács. Őt nem ismerte személyesen, közvetlenül nem érintkeztek.

– Nana!

Értetlenkednie kellett volna Iván Kovács nevének hallatán, akit elvileg csak Parancsnokként ismerhetett, bassza meg. Most elárulta, hogy fontos neki, mind közül talán a legfontosabb. Biztos, ami biztos: hamis személyleírást adott róla.

– Nem tudja őt megmenteni. Iván Kovács bevalotta, hogy ön személyesen kért tőle eltávozást Csepelre, de semmi terhelőt nem mondott magára, ahogyan más sem. Maga nem fog már sok vizet zavarni. Jobb is így, sokkal jobb.

Megtanulta, hogy nem kérdezhet vissza. Mi jobb így? Akkor most vigyáz őrá valaki, vagy csak hagyják, hadd taknyolja végig rokkantként az életét, s ha netán lábra kapna, majd mindig fellökik?

Piroskáról hetek óta semmit nem tudott. Találkozót beszéltek meg egyik estére, az angyalföldi szállása közelében. Piroska azt találta ki, hogy úgy tesz, mintha uszodába menne, de csak bevizezi a fürdődresszét. Ő meg várta az utcán fálnak dőlve, fehér bottal, szemüvegben. Sötét volt már, Piroska csak nem jött. Néha cipőkopogást hallott, elsétáltak előtte. Mindig azt hitte, hogy Piroska az, de nem szólhat hozzá, mert figyelik. Megint közeledett valaki, majd megállt előtte. Megfogta a kezét, beletett valamit, összecsukta, és egy hang nélkül továbbment. Biztosan üzenetet kapott, s amíg el nem halt a távolodó kopogás, meg sem tapogatta, mit rejt a tenyere. Aztán levette az egyik kesztyűt, és egy forintot talált a markában. Kiabálni kezdett:

– Nem kell nekem, nem azért vagyok itt, várok valakit! Jöjjön vissza, kérem, tessék visszajönni... – Elfúlt a hangja, és nem tudott szólni többet.

Hirtelen megteltek a könnycsatornáik. Azok épen maradtak.